Series–C

Roll No.........................

Total No. of Questions–16] [Total No. of Printed Pages–16

A-908–C–X–2324

SANSKRIT

Time Allowed—3 Hours Maximum Marks—80

परीक्षार्थी यथासम्भव अपने शब्दों में ही उत्तर दें।

प्रत्येक प्रश्न के अंक उसके सामने दिए गए हैं।

विशेष निर्देश :

(i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ के ऊपर बायीं ओर दिए गए वृत्त में प्रश्न-पत्र सीरीज अवश्य लिखिए।

(ii) प्रश्नों के उत्तर देते समय जो प्रश्न-संख्या प्रश्न-पत्र पर दर्शाई गई है, उत्तर-पुस्तिका पर वही प्रश्न संख्या लिखना अनिवार्य है।

https://www.hpboardonline.com

(iii) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़िए।

(iv) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रश्नों के सभी भागों को एक साथ कीजिए।

(v) सभी प्रश्नों के उत्तर प्रश्नानुसार संस्कृत में ही दीजिए।

(vi) लिखावट में सुन्दरता और शुद्धता अनिवार्य है।

खण्ड-क

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं अनुच्छेद पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि निर्देशानुसारं लिखत–

संस्कृत साहित्ये महाकवि कालिदासः कविकुल गुरुनाम्ना ख्यातः अस्ति। सः बाल्यकाले निरक्षरः आसीत्। परिश्रमेण सः महाकविः अभूत्। कालिदासः सप्त ग्रन्थान् रचितवान् 'मेघदूतम्' तत्र सर्वोत्कृष्टम् अस्ति। सः भोजराजस्य राज्ये कविः आसीत। तस्य कविता प्रसादगुणमण्डिता रसमयी च आसीत्। संस्कृत साहित्ये कालिदासस्य नाम आदरेण स्मर्यते।

(1) एकपदेन उत्तरत–

(क) कालिदासः केन नाम्ना ख्यातः अस्ति? 1

(ख) तस्य उत्कृष्टा रचना का अस्ति? 1

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत–

महाकविः कालिदासः कति ग्रन्थान् अरचयत्? **1**

(3) निर्देशानुसारं उत्तरत–

(क) 'महाकविः कालिदासः' अस्मिन **पदे** किम् विशेषणमस्ति? 1

(ख) 'तस्य' अस्मिन् पदे **का विभक्तिः** अस्ति। 1

खण्ड-ख

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. मञ्जूषातः पदानि विचित्य रिक्तस्थानानि पूरयित्वा विद्यालये वार्षिक पुरस्कार वितरण **समारोहस्य वर्णनं मित्रं प्रतिं पत्र लिखत–** **10×½=5**

मम, अस्माकं, मनोज, ध्वजाः, सस्नेहं, विद्यालये, नमस्ते, परितोषिकान्, वार्षिकोत्सवः, मुख्यातिथिः।

प्रिय मित्र (i) ----------। **छात्रावासतः**

(ii) ----------।

अत्र कुशलं तत्र समीहे। **अहं** स्व विद्यालयस्य (iii) ---------- **वर्णयामि।** मार्गपूर्वमेव (iv) ---------- **अवसरे** सर्वे **अध्यापकाः** छात्राः च **व्यस्ताः** आसन्। उत्सवस्य **अवसरे (v)** ---------- **विद्यालयः नववधूः इव** भूषितः आसीत्। इतस्ततः मार्गेषु विविधाः वर्णाः (vi) ---------- **दोधूयन्तै** स्म। शिक्षानिदेशकः कार्यक्रमस्य (vii) ---------- आसीत्। सः कार्यक्रमं अतीव **प्राशसत्।** योग्येभ्यः छात्रेभ्यः च (viii) ---------- अयच्छत्। गृहे सर्वेभ्यः। (ix) ---------- प्रणामाः।

(x) ---------- भवतः मित्रम्

क.ख.ग.

3. अधोलिखितेषु विषयेषु एकं विषयं अधिकृत्य संस्कृत भाषायां निबन्धं लिखत– 5

(क) मम मित्रम्

(ख) वसन्त ऋतु

(ग) अस्माकं प्रदेशः।

खण्ड-ग

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

4. निम्नलिखितेषु रेखाङ्कित पदस्य सन्धिपदं सन्धिविच्छेदपदं वा प्रदत्त विकल्पेभ्यः चिनुत– 5×1=5

(क) विद्यार्थी चेत् सुखं त्यजेत्।

(i) विद्य+आर्थी

https://www.hpboardonline.com

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

(ii) विद्या+अर्थी

(iii) विद्या+र्थी

(iv) विद्या+आर्थी।

(ख) पठाम्यहम् तु वेदस्य मन्त्रमेकं हि नित्यशः।

(i) पठाम्+यहम

(ii) पठाम्+अहम्

(iii) पठामि+अहम्

(iv) पठामि+यहम्।

(ग) हित+उपदेशः कथानां संग्रहः अस्ति।

(i) हितोपदेशः

(ii) हितूपदेशः

(iii) हितपदेशः

(iv) हितापदेशः।

(घ) तथापि अहं तत्र न गतवान्।

(i) तथा+अपि

https://www.hpboardonline.com

(ii) तथ्+अपि

(iii) तथा+पि

(iv) तथे+ऽपि

(ङ) भवतामत्र स्वागतम्।

(i) स्व+आगतम्

(ii) सु+आगतम्

(iii) स्वा+आगतम्

(iv) स्वा+गतम्।

5. अधोलिखित वाक्येषु रेखाङ्कित पदानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभाज्य वा उचितं उत्तरं प्रदत्त विकल्पेभ्यः चिनुत— 5×1=5

(क) लोभी शान्तिं न प्राप्नोति।

(i) लोभ+इन्

(ii) लोभी+इन्

(iii) लोभ+इना

(iv) लोभ+ईन्।

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

(ख) अयं वैदिकः विद्वान् अस्ति।

(i) वेद+इक्

(ii) वेद+ठक्

(iii) वेद+ठ

(iv) वैद+ठक्।

(ग) बुद्धि+मतुप् नराः विचारशीलाः भवन्ति।

(i) बुद्धिमानः

(ii) बुद्धिमानाः

(iii) बुद्धिमान्

(iv) बुद्धिमन्तः।

(घ) इयं बालक+टाप् धर्मं जानाति।

(i) बालका

(ii) बालिका

(iii) बालकाः

(iv) बालिकाः।

(ङ) निर्धनता दुःखदायिनी भवति।

(i) निर्धन+त्वम्

(ii) निर्धन+वत

(iii) निर्धन+ता

(iv) निर्धन+तल्।

6. यथानिर्दिष्टं धातुनां शब्दानां च समुचितं पदपरिचयं प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चिनुत– 5×1=5

(क) भवानि इत्यस्य पद परिचयम्–

(i) भू धातोः लोट लकारः, उत्तम पुरुषः एकवचनम्।

(ii) भू धातोः लोटलकारः, उत्तम पुरुषः एकवचनम्।

(iii) भू धातोः लोट लकारः, प्रथम पुरुषः एकवचनम्।

(iv) भू धातोः लोट लकारः, मध्यम पुरुषः एकवचनम्।

(ख) पठसि इत्यस्य पद परिचयम्–

(i) पठ् धातोः लट् लकारः, मध्यम पुरुषः एकवचनम्।

www.careerindia

(ii) पठ् धातोः लट् लकारः, मध्यम पुरुषः द्विवचनम्।

(iii) पठ् धातोः लट लकारः, उत्तम पुरुषः एकवचनम्।

(iv) पठ् धातोः लृट् लकारः, मध्यम पुरुषः एकवचनम्।

(ग) <u>अधावाताम</u> इत्यस्य पद परिचयम्–

(i) धाव्धातोः लङ्ग लकारः, प्रथम पुरुषः, एकवचनम्।

(ii) धाव्धातोः लङ्ग लकारः, प्रथम पुरुषः, द्विवचनम् https://www.hpboardonline.com

(iii) धाव्धातोः लङ्ग लकारः, प्रथम पुरुषः, बहुवचनम्।

(iv) धाव्धातोः लङ्ग लकारः, द्वितीय पुरुषः, एकवचनम्।

(घ) <u>कस्मिन्</u> इत्यस्य पद परिचयम्–

(i) किम् शब्दः पुल्लिङ्गः चतुर्थी विभक्तिः एकवचनम्।

(ii) किम् शब्दः पुल्लिङ्गः पञ्चमी विभक्तिः एकवचनम्।

https://www.hpboardonline.com

(iii) किम् शब्दः पुल्लिङ्गः षष्ठी विभक्तिः एकवचनम्।

(iv) किम् शब्दः पुल्लिङ्गः सप्तमी विभक्तिः एकवचनम्।

(ङ) <u>रामाय</u> इत्यस्य पद परिचयम्–

(i) राम शब्दः पुल्लिङ्गः चतुर्थी विभक्तिः एकवचनम्।

(ii) राम शब्दः पुल्लिङ्गः पञ्चमी विभक्तिः एकवचनम्।

(iii) राम शब्दः पुल्लिङ्गः द्वितीया विभक्तिः द्विवचनम्।

(iv) राम शब्दः पुल्लिङ्गः तृतीया विभक्तिः बहुवचनम्।

7. अधोलिखितं समयं संस्कृत भाषायां लिखत– 5×1=5

(क) 3:45 बजे

(ख) 2:30 बजे

(ग) 7:15 बजे

(घ) 4:00 बजे

(ङ) 6:45 बजे।

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

8. कोष्ठकात् उचित उतरं चित्त्वा रिक्तस्थानानि पूरयत– 5×1=5

(क) पाण्डवा: ----------- आसन्।

(पञ्च, पञ्चा:)

(ख) वेदा: ----------- सन्ति।

(चत्वारि, चतस्त्र, चत्वार:)

(ग) ईश्वर: -------------- अस्ति।

(एक:, एकम्, एका)

(घ) अत्र ----------- वृक्षौ स्त:

(द्वि, द्वे, द्वौ)

(ङ) तानि ----------- फलानि सन्ति।

(त्रय:, त्रीणि, तिस्र:)

9. निम्नलिखितेषु वाक्येषु अधिकृत्य समस्तं पदं विग्रहं वा विधीयन्ताम्। 5×1=5

(क) स: ----------- नाटकं पठति।

(भास रचित)

https://www.hpboardonline.com

(ख) राधा ----------- न वदति।

(असत्यम्)

(ग) मन्त्री -------------- आसीत।

(नीतौ-निपुण:)

(घ) ----------- नदी वसति।

(ग्रामस्य समीपे)

(ङ) स: ----------- सेवां करोति।

(यथाशक्ति)

खण्ड-घ

(पठित-अवबोधनम्)

10. अधोलिखित पठितम अनुच्छेदं अधिकृत्य प्रश्नानां उत्तराणि लिखत–

वनस्य समीपे एवैका नदी वहति। एक: सिंह: सुखेन विश्राम्यते। तदैव एक: वानर: आगत्य तस्य पुच्छं धुनाति। क्रुद्ध: सिंह: तं प्रहर्तुमिच्छति परं वानरस्तु कूर्दित्वा वृक्षम्–आरूढ:। तथैव अन्यस्मात् वृक्षात् अपर: वानर: सिंहस्य कर्णमाकृष्य पुन:

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

वृक्षोपरि आरोहति। एवमेव वानरा: वारं-वारं सिंह: तुदन्ति। क्रुद्धः सिंहः इतस्ततः धावति, गर्जति परं किमपि कर्तुम् असमर्थः एव तिष्ठति।

(1) एकपदेन उत्तरत–

(क) क: सुखेन विश्राम्यति? 1

(ख) वानर: कुत्र आरूढ़:? 1

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत–

वानर: किम् कृत्वा वृक्षोपरि आरोहति? 1

(3) निर्देशानुसारं उत्तरत–

(क) 'अन्य:' इति पदस्य समानार्थकपदं गद्यांशात् चित्वा लिखत। 1

(ख) 'इतस्तत:' इत्यस्य सन्धि विच्छेदं लिखत। 1

11. अधोलिखित गद्यांशस्य पठित्वा हिन्दी-भाषायां अनुवादं लिखत– 5

ज्वालामुखी पर्वतानां विस्फोटैरपि भूकम्पो जायते इति कथयन्ति भूकम्पविशेषज्ञा:। पृथिव्या: गर्भे विद्यमानोअग्निर्यदा खनिजमृत्तिकाशिलादि सञ्चयं कवथयति तदा तत्सर्वमेव लावारसताम् उपेत्य दुर्वारगत्या धरां पर्वतं विदार्य

https://www.hpboardonline.com

बहिर्निष्क्रामति। धूमभस्मावृतं जायते तदा गगनम्। 800 सैल्सियश-ताप-मात्राया अष्टशताङ्तामुपगतोऽयं लावारसो यदा नदीवेगेन प्रवहति तदा पार्श्वस्य ग्रामा: नगराणि व तद्दूरं क्षणेनैव समाविशन्ति।

12. अधोलिखितं पद्यांशम् पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि दीयन्ताम्।

पिता यच्छति पुत्राय बाल्ये विद्याधनं महत्।

पिताऽस्य किं तपस्तेपे इत्युक्तिस्तत्कृतज्ञता।।

(1) एकपदेन उत्तरत–

(क) पिता कस्मै यच्छति? 1

(ख) बाल्ये पिता पुत्राय किं यच्छति? 1

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत–

पिता पुत्राय (बाल्ये) कदा विद्याधनं यच्छति? 1

(3) निर्देशानुसारं उत्तरत–

(क) ''शैशवे'' इति पदस्य अत्र समानार्थक-पदं किम्? 1

(ख) ''विद्याधनं महत्'' इत्यत्र विशेषण पदं किम्? 1

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

13. अद्योलिखित पद्यांशस्य हिन्दी भाषायां सरलार्थं लिखत- 5

एकेन राजहंसेन या शोभा सरसो भवेत्।

न सा बकसहस्त्रेण परितस्तीरवासिना।।

14. रेखाङ्कित पदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत- 5×1=5

(क) महानगरेषु वाहनानाम् अनन्ता: पङ्क्तय: भवन्ति।

(ख) शरीरस्य आयासजननं कर्म व्यायाम: इति कथ्यते।

(ग) उद्यमेन सम: बन्धु नास्ति।

(घ) सर्वे प्रकृतिमातरं प्रणमन्ति।

(ङ) चातक: वने वसति।

15. कानिचित् समानार्थक पदानि योजयत्- 5×1=5

(क) सभा - लोचनम्

(ख) पुत्रा: - संसद्

(ग) चक्षुष - सुता:

(घ) कातर: - आशु:

(ङ) शीघ्रम - अकातर:।

P. T. O.

16. मञ्जुषात: चित्वा पदानां विलोमपदं लिखत-

(क) परुषा - कृतघ्नता

(ख) विमूढधी: - उद्योग:

(ग) पक्व: - सुधी

(घ) आलस्यं - अपक्व:

(ङ) कृतज्ञता - कोमल:।

https://www.hpboardonline.com
Whatsapp @ 9300930012
Send your old paper & get 10/-
अपने पुराने पेपर्स भेजे और 10 रुपये पायें,
Paytm or Google Pay से

https://www.hpboardonline.com https://www.hpboardonline.com

www.careerindia